

WYSTAWIANIE ZLECEŃ NA ZAOPATRZENIE W WYROBY MEDYCZNE PRZEZ PIELEŃNIARKI I POŁOŻNE W LATACH 2020–2022 Z PERSPEKTYWY PUBLICZNEGO PŁATNIKA ŚWIADCZEŃ OPIEKI ZDROWOTNEJ

Issuing orders for medical devices by nurses and midwives in 2020–2022 from the perspective of the public payer of healthcare services

Monika Lichoniewicz

Centrala Narodowego Funduszu Zdrowia

adres do korespondencji: siedlecka.m@gmail.com

STRESZCZENIE

Zaopatrzenie w wyroby medyczne stanowi jeden z istotnych elementów w procesie leczenia, pielęgnacji i rehabilitacji pacjenta. Na mocy przepisów prawa pielęgniarki i położne posiadają uprawnienia do wystawiania zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne oraz zleceń w ramach kontynuacji procesu leczenia i rehabilitacji. Aby wystawiać zlecenia na wyroby medyczne, nie jest konieczne zatrudnienie w podmiocie leczniczym, który ma zawartą umowę na udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z Narodowym Funduszem Zdrowia. W latach 2020–2022 pielęgniarki i położne były uprawnione do wystawiania zleceń na 29 ze 137 wyrobów objętych wykazem wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie. Stanowiły one czwartą grupę spośród pozostałych zawodów medycznych uprawnionych do wystawiania zleceń na wyroby medyczne. Najwięcej zleceń zostało wystawionych na środki absorpcyjne i sprzęt stomijny przeznaczone dla pacjentów ze schorzeniami układu moczowego i pokarmowego. Pielęgniarki i położne korzystały z nadanych uprawnień, gdyż liczba zleceń wystawionych w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2022 r. wzrosła o 55%.

Słowa kluczowe: wyrób medyczny, Narodowy Fundusz Zdrowia, pielęgniarka, położna.

SUMMARY

The supply of medical devices is one of the important elements in the process of treatment, care and rehabilitation of the patient. Under the provisions of the law, nurses and midwives are authorized to issue orders for the supply of medical devices and orders as part of the continuation of the treatment and rehabilitation process. In order to issue orders for medical devices, it is not necessary to be employed in a healthcare entity that has concluded a contract for the provision of healthcare services with the National Health Fund. In the years 2020–2022, nurses and midwives were entitled to issue orders for 29 out of 137 products included in the list of medical devices issued to order. They constituted the fourth group among the remaining medical professions authorized to issue orders for medical devices. Absorption agents and ostomy equipment intended for patients with urinary and digestive system diseases were placed in the largest number of orders. Nurses and midwives used the powers granted because the number of orders issued in the period from January 1, 2020 to December 31, 2022 increased by 55%.

Key words: medical devices, National Health Fund, nurse, midwife.

WSTĘP

Wyroby medyczne stanowią szeroką i różnorodną grupę produktów, które podlegają stałej modyfikacji. Szacuje się, że tylko na polskim rynku dostępnych jest około 300 tysięcy różnych wyrobów [1], a mając na uwadze ciągły postęp technologiczny w dziedzinie medycyny ich liczba będzie rosła.

W polskim systemie ochrony zdrowia zaopatrzenie w wyrób medycznych jest świadczeniem zdrowotnym rzeczowym i stanowi jeden z ważnych elementów profilaktyki, diagnostyki, procesu rehabilitacji oraz leczenia. Zastosowanie indywidualnego zaopatrzenia ma na celu zaspokojenie biologicznych i społecznych potrzeb pacjenta oraz zapewnienie wysokiego poziomu jakości życia w szczególności przez wytworzenie odpowiednich mechanizmów zastępczych i kompensacyjnych [2].

Wskazać należy, iż pielęgniarki i położne z racji nałożonych przez ustawę o zawodach pielęgniarki i położnej [3] zadań realizują zlecenia lekarskie w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji oraz mają prawo do samodzielnego udzielania

świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych w określonym zakresie. Tym samym pełnią istotną rolę w zespole terapeutycznym w opiece nad pacjentem również w zakresie właściwego zaopatrzenia w wyroby medyczne.

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie zagadnienia wystawiania zleceń na zaopatrzenie w wyroby przez pielęgniarki i położne w latach 2020–2022 z perspektywy publicznego płatnika świadczeń opieki zdrowotnej.

ZASADY REFUNDACJI WYROBÓW MEDYCZNYCH

Narodowy Fundusz Zdrowia finansuje wyroby medyczne na zasadach określonych w rozporządzeniu w sprawie wykazu wyrobów medycznych [4], wydanym na podstawie art. 38 ust. 4 ustawy o refundacji [5]. Minister Zdrowia jako autor w.w. rozporządzenia określa limity finansowania wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie ze środków publicznych i wysokość udziału własnego świadczeniobiorcy w tym limicie oraz kryteria ich przyznawania – uwzględniając skuteczność i bezpieczeństwo ich stosowania, sposób ich wytwarzania, a także

możliwości płatnicze podmiotu zobowiązanego do finansowania świadczeń opieki zdrowotnej ze środków publicznych. Wykaz został podzielony na wyroby wykonywane na zamówienie oraz produkowane seryjne. Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r. zawierał 137 pozycji.

Podstawą zaopatrzenia w wyrób medyczny jest zlecenie wystawione przez osobę uprawnioną, o której mowa w art. 2 pkt 14 ustawy o refundacji (lekarz, felczer, pielęgniarka, położna, fizjoterapeuta, specjalista w dziedzinie fizjoterapii). Wzór zlecenia na zaopatrzenie w wyroby medyczne został określony w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie zlecenia na zaopatrzenie w wyroby medyczne oraz zlecenia naprawy wyrobu medycznego [6]. Podkreślić należy, że decyzję o wystawieniu zlecenia zawsze podejmuje osoba uprawniona do jego wystawienia, na podstawie badania i oceny stanu zdrowia pacjenta oraz aktualnej wiedzy medycznej, biorąc pod uwagę kryteria przyznawania wyrobów medycznych określone w rozporządzeniu w sprawie wykazu wyrobów medycznych.

Wystawianie i weryfikacja zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne odbywa się podczas wizyty pacjenta u osoby uprawnionej lub podczas teleporady, przy wykorzystaniu aplikacji udostępnionej przez Narodowy Fundusz Zdrowia, tj. eZWM (system obsługi procesu elektronicznego weryfikowania i potwierdzania zlecenia na zaopatrzenie w wyroby medyczne) lub z własnej aplikacji zintegrowanej z systemem Narodowego Funduszu Zdrowia. W celu uzyskania dostępu do aplikacji konieczne jest założenie konta na Portalu SZOI (System Zarządzania Obiegiem Informacji) lub Portalu Świadczeniodawcy na zasadach określonych w zarządzeniu w sprawie korzystania z Portalu Narodowego Funduszu Zdrowia [7]. Wystawienie zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne nie wymaga zatrudnienia w podmiocie mającym zawartą umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia. Podkreślić należy, że w przypadku wystawienia zlecenia poza systemem informatycznym (np. w trakcie wizyty domowej) konieczne jest jego potwierdzenie przez Oddział Wojewódzki Narodowy Fundusz Zdrowia.

Realizacja zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne odbywa się w aptece lub sklepie medycznym, w ramach zawartej umowy między Narodowym Funduszem Zdrowia a świadczeniodawcą spełniającym warunki do zawarcia umowy określone przez Prezesa Funduszu w zarządzeniu, wydanym na podstawie art. 159 ust. 2 ustawy o świadczeniach [8].

UPRAWNIENIA PIELĘGNIAREK I POŁOŻNYCH DO WYSTAWIANIA ZLECEŃ

Możliwość wystawiania zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne przez pielęgniarki i położne znajduje swoje umocowanie

w art. 15a ustawy o zawodzie pielęgniarki i położnej. Jak stanowi art. 15a ust. 1 pkt 2 tejże ustawy pielęgniarka i położna posiadające dyplom ukończenia studiów drugiego stopnia na kierunku pielęgniarstwo lub położnictwo oraz pielęgniarka i położna posiadające tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa w ramach samodzielnego wykonywania świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych mają prawo samodzielnie ordynować określone wyroby medyczne – jeśli ukończyły specjalistyczny kurs w tym zakresie. Natomiast zgodnie z ust. 2 pkt 2 w ramach realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji pielęgniarka i położna posiadające dyplom ukończenia studiów co najmniej pierwszego stopnia na kierunku pielęgniarstwo lub położnictwo oraz pielęgniarka i położna posiadające tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa – mają prawo wystawiać zlecenia na wyroby medyczne jako kontynuację zaopatrzenia.

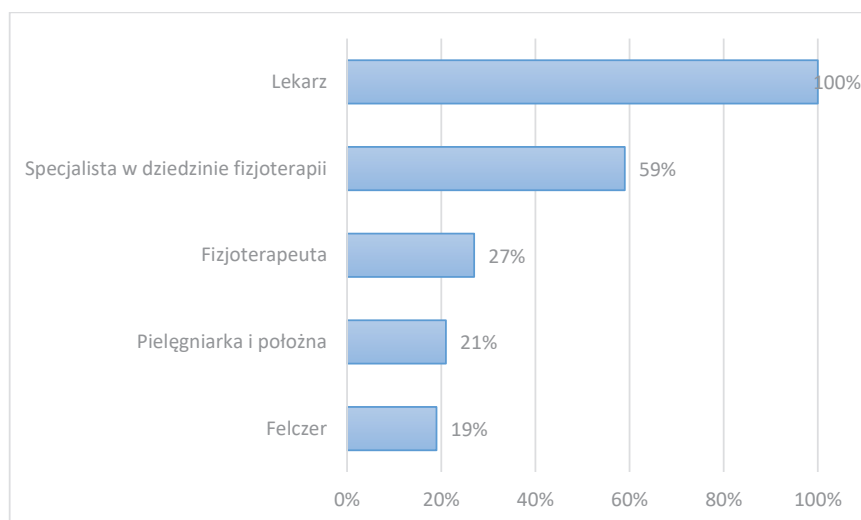
Obserwując zmiany legislacyjne warto zwrócić uwagę, że wprowadzenie uprawnień dla pielęgniarek i położnych do wystawiania zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne nastąpiło w 2014 r. i obejmowało tylko samodzielną ordynację. Natomiast poszerzenie kompetencji w zakresie możliwości wystawiania zleceń w ramach kontynuacji zostało usankcjonowane 5 lat później – na mocy art. 8 ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z e-skierowaniem oraz listami oczekujących [9].

Uzyskanie kwalifikacji do samodzielnego wystawiania zleceń na wyroby medyczne przez pielęgniarki i położne odbywa się najczęściej w ramach kursów specjalistycznych dotyczących ordynowania leków oraz wystawiania recept, jako jeden z elementów programu kształcenia.

CHARAKTERYSTYKA ZLECEŃ WYSTAWIANYCH PRZES PIELĘGNIARKI I POŁOŻNE

Analizując wykaz wyrobów medycznych obowiązujący w latach 2020–2022, należy zauważyć, że pielęgniarki i położne posiadały uprawnienia do wystawiania zleceń na 29 wyrobów medycznych produkowanych seryjnie, co w porównaniu z pozostałymi zawodami medycznymi stanowiło 21% pozostałych wyrobów ze znajdujących na wykazie. Wskazać należy, że lekarz uprawniony był do wystawiania zleceń na wszystkie wyroby określone w wykazie (100%), specjalista w dziedzinie fizjoterapii – 82 wyroby (59%), fizjoterapeuta – 37 (27%), zaś felczer posiadał uprawnienia do wystawiania zleceń na 27 wyrobów (19%).

W ramach pierwszorazowego zaopatrzenia pielęgniarki i położne były uprawnione do wystawiania zleceń na 26 wyrobów medycznych, z czego 10 obejmowało również kontynuację. Natomiast wystawianie zleceń jedynie w zakresie kontynuacji zlecenia lekarskiego dotyczyło 3 wyrobów. W poniższej tabeli

Rycina 1. Podział zawodów medycznych uprawnionych do wystawiania zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne

Tabela 1. Zestawienie wyrobów medycznych, do których pielęgniarki i położne były uprawnione do wystawiania zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne w latach 2020–2022

Kod wyrobu*	Nazwa wyrobu**	Zlecenie pierwszorazowe	Zlecenie w ramach kontynuacji zaopatrzenia
P.90	cewniki jednorazowe do odsysania górnych dróg oddechowych	tak	tak
P.91	zestawy infuzyjne do osobistej pompy insulinowej (obejmujące wkłucie, łącznik i dren)	tak	tak
P.93	peruka	tak	nie dotyczy***
P.94	cewniki zewnętrzne	tak	tak
P.95	cewniki urologiczne	tak	tak
P.96	cewniki jednorazowe urologiczne hydrofilowe	tak	tak
P.97	worki do zbiórki moczu z odpływem lub worki jednoczęściowe urostomijne (w przypadku nefrostomii)	tak	tak
P.98	paski mocujące do worków do zbiórki moczu albo pasek mocująco-ochronny do worków do zbiórki moczu	tak	tak
P.99	worki stomijne w systemie jednoczęściowym lub dwuczęściowym lub płytki stomijne	tak	tak
P.100 i P.101	środki absorpcyjne	tak	tak
P.106	pończocha kikutowa – po pełnej amputacji lub w przypadku wrodzonego braku w obrębie stopy	tak	nie dotyczy***
P.107	pończocha kikutowa – po amputacji lub w przypadku wrodzonego braku w obrębie podudzia	tak	nie dotyczy***
P.108	pończocha kikutowa – po amputacji lub w przypadku wrodzonego braku w obrębie uda	tak	nie dotyczy***
P.109	majteczki – po wyłuszczeniu lub w przypadku wrodzonego braku w stawie biodrowym	tak	nie dotyczy***
P.110	pończocha kikutowa – po amputacji lub w przypadku wrodzonego braku w obrębie przedramienia	tak	nie dotyczy***
P.111	pończocha kikutowa – po amputacji lub w przypadku wrodzonego braku w obrębie ramienia	tak	nie dotyczy***
P.112	pończocha kikutowa – po pełnej amputacji lub w przypadku braku kończyny górnej	tak	nie dotyczy***
P.116	poduszka przeciwoleżynowa pneumatyczna	tak	nie dotyczy***
P.117	materac przeciwoleżynowy (z wyłączeniem materacy piankowych)	tak	nie dotyczy***
P.118	kula łokciowa ze stopniową regulacją	tak	nie dotyczy***
P.119	kula łokciowa z podparciem na przedramieniu	tak	nie dotyczy***
P.120	kula pachowa	tak	nie dotyczy***
P.121	trójnóg albo czwóróg	tak	nie dotyczy***
P.122	laska dla niewidomych (biała)	tak	nie dotyczy***
P.123	balkonik albo podpórka ułatwiająca chodzenie	tak	nie dotyczy***
P.134	zbiornik na insulinę do osobistej pompy insulinowej	nie	tak
P.135	sensor do systemu ciągłego monitorowania glikemii w czasie rzeczywistym (CGM-RT)	nie	tak
P.136	transmitter/nadajnik do systemu ciągłego monitorowania glikemii w czasie rzeczywistym (CGM-RT)	nie	tak

* Kod wyrobu określony w kolumnie I załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie wykazu wyrobów medycznych.

** Nazwa wyrobu określona w kolumnie II załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie wykazu wyrobów medycznych.

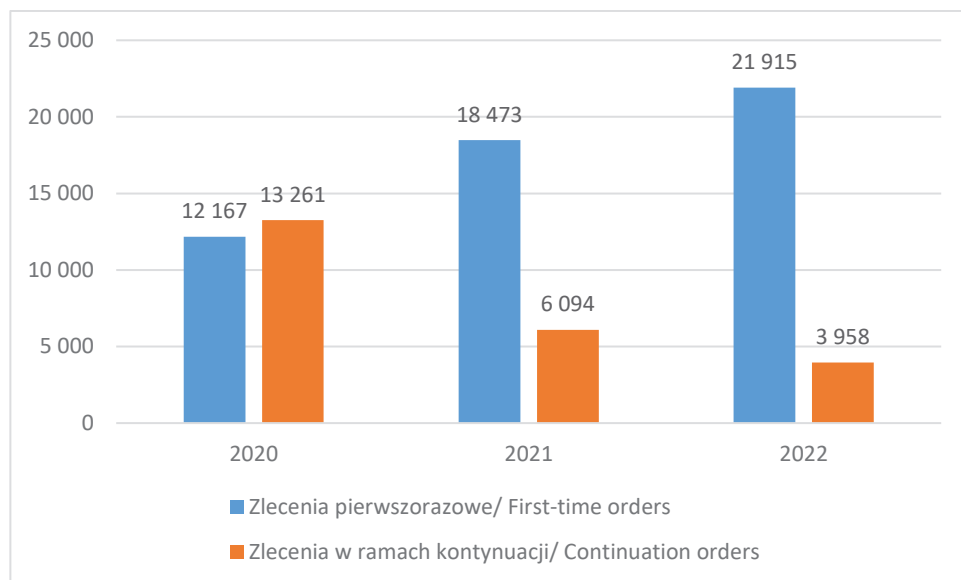
*** Dla wyrobu brak możliwości kontynuacji zaopatrzenia.

przedstawiono zestawienie wyrobów medycznych dla których pielęgniarki i położne były uprawnione do wystawiania zleceń na zaopatrzenie pierwszorazowe oraz w ramach kontynuacji w latach 2020–2022.

Jak wynika z danych zawartych w powyższej tabeli uprawnienie do wystawiania przez pielęgniarki i położne zleceń na zaopatrzenie pierwszorazowe oraz w ramach kontynuacji dotyczyły najczęściej wyrobów przysługujących comiesięcznie przeznaczonych dla pacjentów ze schorzeniami układu moczowego oraz pokarmowego. Natomiast sama kontynuacja zaopatrzenia odnosiła do wyrobów dedykowanych osobom z rozpoznaną cukrzycą. Jednocześnie podkreślić należy, że zlecenie na zaopatrzenie w systemy do ciągłego monitorowania glikemii mogła wystawić tylko pielęgniarka lub położna zatrudniona w poradni lub na oddziale diabetologii.

WYSTAWIANE ZLECEŃ NA ZAOPATRZENIE W WYROBY MEDYCZNE W LATACH 2020–2022

W okresie od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2022 r. pielęgniarki i położne wystawiły 75 868 zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne, z czego 52 555 zleceń na zaopatrzenie pierwszorazowe oraz 23 313 zleceń w ramach kontynuacji. W 2020 r. liczba wystawionych zleceń wynosiła 25 428 zleceń (12 167 – zlecenia pierwszorazowe oraz 13 261 – zlecenia w ramach kontynuacji), w 2021 r. – 24 567 (18 473 – zlecenia pierwszorazowe, 6 094 – zlecenia w ramach kontynuacji), natomiast w 2022 r. pielęgniarki i położne wystawiły 25 873 zlecenia, z czego 21 915 zleceń dotyczyły zaopatrzenia pierwszorazowego, zaś 3 958 zleceń w ramach kontynuacji).

Rycina 2. Liczba zleceń wystawionych przez pielęgniarki i położne w latach 2020–2022

Tabela 2. Liczba zleceń wystawionych przez pielęgniarki i położne w ramach zaopatrzenia pierwszorazowego w podziale na poszczególne wyroby medyczne w latach 2020–2022

Kod wyrobu*	Rok		
	2020	2021	2022
P.90	35	53	151
P.91	56	53	58
P.93	31	25	29
P.94	94	125	155
P.95	335	528	676
P.96	70	126	153
P.97	453	675	851
P.98	106	179	169
P.99	1 758	3 021	3 854
P.100	1 590	2 306	2 415
P.101	6 833	10 027	11 754
P.106	3	0	0
P.107	15	17	13
P.108	1	6	5
P.109	1	0	0
P.110	1	1	1
P.111	0	0	0
P.112	0	0	0
P.116	102	217	325
P.117	425	700	793
P.118	66	99	102
P.119	13	20	21
P.120	6	6	8
P.121	7	11	19
P.122	2	3	4
P.123	146	274	355
P.134	18	1	1
P.135	0	0	3

* Kod wyrobu określony w kolumnie I załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie wykazu wyrobów medycznych.

Analizując przedmiotowe dane, należy zauważyć, iż w poszczególnych latach liczba zleceń wystawionych jako zaopatrzenie pierwszorazowe wzrosła o 55%. Powyższe pozwala stwierdzić, że pielęgniarki i położne korzystały z nadanych ustawowo uprawnień w tym zakresie.

W okresie od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2022 r. najwięcej zleceń zarówno w ramach zaopatrzenia pierwszorazowego, jak i kontynuacji zostało wystawionych na wyroby przysługujące comiesięcznie, tj. środki absorpcyjne (50 458) oraz sprzęt stomijny (14 938). W przypadku zaopatrzenia pierwszorazowego liczba zleceń na wyroby chłonne (kod P.100 i P.101) wyniosła 34 925, natomiast w ramach kontynuacji zaopatrzenia – 15 533. Odnosnie sprzętu stomijnego (kod P.99) liczba zleceń pierwszorazowych w omawianym okresie wyniosła 8 633, zaś zleceń stanowiących kontynuację tego zaopatrzenia – 6 305.

W latach 2020–2021 najmniej zleceń zostało wystawionych na wyroby dedykowane pacjentom po amputacji lub z wrodzonym braku kończyn górnych i dolnych (64 zlecenia) – będące zaopatrzeniem jednorazowym.

Tabela 3. Liczba zleceń wystawionych przez pielęgniarki i położne w ramach kontynuacji zaopatrzenia w podziale na poszczególne wyroby medyczne w latach 2020–2022

Kod wyrobu*	Rok		
	2020	2021	2022
P.90	18	8	4
P.91	58	20	14
P.94	92	24	12
P.95	249	67	39
P.96	113	32	23
P.97	356	99	57
P.98	71	23	17
P.99	2 285	2 096	1 924
P.100	1 335	834	351
P.101	8 631	2 876	1 506
P.134	48	14	9
P.135	5	1	2

* Kod wyrobu określony w kolumnie I załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie wykazu wyrobów medycznych.

PODSUMOWANIE

Nadanie pielęgniarkom i położnym uprawnień do wystawiania zleceń na zaopatrzenie w wyroby medyczne oraz zleceń w ramach kontynuacji zaopatrzenia rozszerzyło ich kompetencje do samodzielnego udzielenia świadczeń zmieniając jednocześnie status zawodowy tejże grupy. Ponadto, przyczyniło się do zwiększenia dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej przez brak konieczności odbycia przez pacjenta wizyty lekarskiej, w szczególności w przypadku do chorych wymagających zaopatrzenia w środki absorpcyjne oraz sprzęt stomijny.

W latach 2020–2022 pielęgniarki i położne pomimo możliwości wystawiania zleceń jedynie na 29 ze 137 wyrobów medycznych korzystały z nadanych im ustawowo uprawnień. Widoczna była bowiem tendencja wzrostowa w tym zakresie, w szczególności w obszarze zleceń wystawianych w ramach pierwszorazowego zaopatrzenia na wyroby przysługujące comiesięcznie.

Źródło finansowania: Praca sfinansowana ze środków własnych autorki.

Konflikt interesów: Autorka nie zgłasza konfliktu interesów.

BIBLIOGRAFIA

1. Łyszczarz B, Nojszewska E, Bukowski H. Raport: Sektor wyrobów medycznych w Polsce. Wielkość, oddziaływanie, znaczenie. Dostępny na URL: https://polmed.org.pl/wp-content/uploads/2022/06/Raport_online_FINAL_1.07.22.pdf <https://polmed.org.pl/raport-sektor-wyrobow-medycznych-w-polsce-wielkosc-oddziaływanie-znaczenie/> (dostęp 15.06.2023 r.).
2. Gieremek W, Janicki S, Przeździecki B, i wsp. *Wyroby medyczne. Zaopatrzenie indywidualne*. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL; 2021.
3. Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz.U. z 2022 r. poz. 2702, z późn. zm.).
4. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie (Dz.U. z 2023 r. poz. 823 tj.).
5. Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 826 tj.).
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 grudnia 2021 r. w sprawie zlecenia na zaopatrzenie w wyroby medyczne oraz zlecenia naprawy wyrobu medycznego (Dz.U. 2021 r. poz. 2499, z późn. zm.).
7. Zarządzenie nr 45/2009/DSOZ Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 5 października 2009 r. w sprawie korzystania z Portalu Narodowego Funduszu Zdrowia (ze zm.).
8. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 2561, z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 6 grudnia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z e-skierowaniem oraz listami oczekujących na udzielenie świadczenia opieki zdrowotnej (Dz.U. z 2018 r. poz. 2429, z późn. zm.).

Adres do korespondencji:

Mgr Monika Lichoniewicz
Centrala Narodowego Funduszu Zdrowia
ul. Rakowiecka 26/30
02-528 Warszawa
Tel.: 692 373 784
E-mail: siedlecka.m@gmail.com

Praca wpłynęła do Redakcji: 06.09.2022 r.

Po recenzji: 15.10.2022 r.

Zaakceptowano do druku: 23.10.2022 r.